

Aanleiding

In de gemeente Roosendaal werken we aan plannen, projecten of aan nieuw beleid. De ambitie van dit college en deze gemeente is om daarbij meer met Roosendalers 'Zij aan zij' op te trekken. Binnen het programma Betrouwbare en Gastvrije Gemeente wordt er hard gewerkt om deze ambitie waar te maken.

De wens om dichter bij de samenleving te staan komt niet zomaar uit de lucht vallen. De maatschappij verandert en als gemeente vraagt dit een flexibele houding en de vaardigheid om mee te veranderen. Het is belangrijk dat we hieraan werken, want het vertrouwen in de politiek neemt al jaren af. Landelijk heeft minder dan 25% van de mensen dat vertrouwen nog. In Roosendaal is dat 38%, zoals gebleken is uit de Quick scan lokale democratie van januari 2021.

Om meer met de samenleving op één lijn te komen vinden we het belangrijk om de behoeften, wensen en totale leefwereld te kennen (de ander centraal). Dat doen we door oog te hebben voor de mens achter de vraag, klacht, wens, of opmerking. We vinden het werken aan vertrouwen heel belangrijk en is daarom ook een van onze prioriteiten in het collegeprogramma. Dat doen we door dichtbij te zijn, zij aan zij te staan en de juiste dingen goed te doen. We zetten in op een open, transparante overheid.

Afgelopen maanden hebben we gesproken met raad, college, directie, ambtelijke organisatie, inwoners, partners en ondernemers. Al deze gesprekken zijn input geweest voor de Roosendaalse visie op Participatie en is de Roosendaalse Participatiebrug (de participatieladder) ontwikkeld. De visie en brug liggen nu ter besluitvorming voor.

Daarnaast stellen we voor om met de bestaande raads werkgroep in gesprek te gaan over ieders rol bij de verschillende participatieniveaus van de brug.

Beoogd effect

Er leven verschillende opvattingen over de aanpak van participatie en hoe om te gaan met weerstand. Ook ontbreekt een vertrekpunt waarin we schetsen hoe we als gemeente omgaan met participatie.

Met de visie op Participatie brengen we kaders aan in handelen en gedrag en schetsen we een toekomstbeeld waar we ons aan vast kunnen houden. We willen een partner zijn die luistert, meedenkt en beleid maakt mét mensen in plaats van over mensen. Aan de voorkant zijn we duidelijk over participatiemogelijkheden voor onze inwoners, ondernemers en partners. Dit zorgt dat we duidelijk weten wat participatie is en we zorgen voor een transparant participatieproces. Inwoners, ondernemers en partners voelen zich gehoord. Dit leidt tot een goede samenwerking - zij aan zij - en uiteindelijk voor een betrouwbare gemeente.

Argumenten

1.1. Vertrekpunt ambitie

De Participatievisie, de missies die we daaromheen hebben geformuleerd en de Roosendaalse Participatiebrug bieden een overschouwbare blik op de toekomst; hier willen we naartoe werken als Roosendaal, het is ons kompas richting een organisatie die dicht bij haar samenleving staat. Het is belangrijk dat alle lagen van bestuur de overkoepelende documenten van participatie dragen. Op deze manier spreken we allemaal dezelfde taal als het gaat over participatie. We kunnen daardoor beter de samenleving betrekken op verschillende niveaus, omdat rollen en verwachtingsmanagement goed met elkaar zijn afgestemd en gecommuniceerd.

1.2. Stip op de horizon

Er was nog geen vastgestelde participatievisie. Dit leidt nu tot onsamenhangende aanpak op het gebied van participatie. Momenteel is er verouderd beleid, zoals beleidsnota uit 2003: 'Burgers en interactiviteit', 'Handboek participatie' uit 2019 en start van een 'Toolkit' uit RSRD-methoden. Uit gesprekken blijkt dat een overzichtelijke aanpak gewenst is.

1.3. Duiding geven & democratie

We lichten toe hoe we ons verhouden tot de representatieve democratie en hoe de participatieve democratie deze kan versterken. Daarvoor hebben we de juiste kaders nodig zodat we allemaal dezelfde weg bewandelen. De rollen van de doelgroep (samenleving), ambtenaren, Directie, College

en gemeenteraad hierin is belangrijk. Hier doen we een voorzet voor in de Roosendaalse Participatiebrug, waar we niveaus, rollen en begrippen duiden.

1.4. Juridisch en wettelijk perspectief

De participatieverordening is input geweest voor de visie en de brug, waardoor de link met de juridisering rondom de participatieverordening goed is geborgd.

Als gevolg van het wetsvoorstel 'Wet versterking participatie op decentraal niveau' en de 'Omgevingswet' dient de inspraakverordening uitgebreid te worden met participatie. In de 'Participatieverordening van de gemeente Roosendaal'(verwachte inwerkingtreding 1 januari 2024) zijn regels opgenomen over hoe in de gemeente omgegaan wordt met de instrumenten participatie en inspraak. Deze verordening regelt het betrekken van inwoners bij de ontwikkeling – mede omvattend de voorbereiding, uitvoering en evaluatie- van gemeentelijk beleid en het uitwisselen van ideeën tussen inwoners en gemeente (tweerichtingsverkeer) of in bepaalde gevallen tussen inwoners, initiatiefnemer en/of gemeente. De Participatieverordening biedt handvatten voor de uitwerking van de Participatievisie en voor de werkwijze van de organisatie met betrekking tot een participatieprocedure. De Participatie visie en de Participatiebrug kunnen omgekeerd een betere duiding van de beïnvloedingsruimte geven zoals opgenomen in de participatienota.

2.a Proces, signaleren, monitoren, sturen

Door de participatieprocessen in onze gemeente nog inzichtelijker te maken door een paragraaf 'Participatie' toe te voegen in besluitvormingsdocumenten, worden collega's naast het nadenken over communicatie in hun voorstel meer gestimuleerd om na te denken over participatie; beiden verschillend van elkaar. Als participatie wordt geborgd in besluitvormingsdocumenten kan bestuur haar eerste prioriteit uit het collegeakkoord Zij-aan-zij op het gebied van participatie gezamenlijk dragen en hierop sturen. De adviseurs participatie kunnen beter aan de voorkant adviseren en verbinden. Naast de zichtbaarheid van de adviseurs participatie in de organisatie geeft deze paragraaf een minder vrijblijvend karakter aan participatieprocessen. Door intern participatie als heldere keuze toe te lichten wordt dit niet alleen voor de organisatie transparant, ook de samenleving zal daardoor beter betrokken worden.

2.b Gezamenlijk sturen op participatieproces

Door de raad onderdeel uit te laten maken van specifieke participatieprocessen wordt het democratisch proces krachtiger, waarin de representatieve democratie en de participatieve democratie elkaar versterken. De participatievisie en de participatiebrug geven hiervoor handvatten. Daarnaast kan het toevoegen van de paragraaf 'Participatie' in raadsvoorstellen ook handvatten bieden; bij grotere ontwikkelingen en gevoelige projecten bijvoorbeeld.

Door de raad beter te betrekken aan de voorkant van participatie organiseren we samen een paraplu van invloed op het participatievraagstuk. We nodigen de bestaande raads werkgroep uit om deze rol samen verder vorm te geven.

Kanttekeningen

1.1 Onduidelijke koers

Als de koers van de gemeente, de Roosendaalse aanpak, onduidelijk is, is het lastig voor inwoners, ondernemers en partners een transparant en duidelijk proces vorm te geven.

Onduidelijkheid zorgt voor weerstand. Door het vaststellen van de visie en de participatiebrug brengen we kaders aan in handelen en gedrag en schetsen we een toekomstbeeld waar we ons aan vast kunnen houden.

1.2 Participatie kost tijd

De gemeente Roosendaal heeft de ambitie om de samenleving te betrekken bij opgaven en projecten, helemaal als het gaat om hun eigen leefomgeving. Om de organisatie en samenleving te helpen bij het vormgeven van een zuiver participatieproces zijn drie adviseurs participatie recent gestart. De adviseurs participatie zullen dit proces begeleiden.

1.3 Onduidelijkheid rollen

Op dit moment is er verouderd beleid en zijn de rollen en verwachtingen op de verschillende participatieniveaus onduidelijk. De inwoner ziet raad en college als één geheel, we zullen daarom gezamenlijk op moeten trekken en duidelijk zijn aan de voorkant over rollen, verwachtingen en invloedruimte. Dat werkt alleen als de visie gedragen wordt en bestuur en raad rolvast is tijdens participatieprocessen. Daarom doen we de uitnodiging om gezamenlijk hierover in gesprek te gaan.

2.1 Niet alle besluiten die een college of raad neemt lenen zich voor participatie

Niet alleen vanwege de snelheid waarmee sommige besluiten genomen moeten worden, maar ook omdat er wettelijke procedures zijn die gevolgd moeten worden.

Door dit te vermelden onder het kopje Participatie wordt de keuze helder en transparant. Ook informeren behoort ook tot niveau van participatie in de voorliggende brug. Daarnaast nodigt de paragraaf de steller uit om hierover na te denken. Daarom het voorstel om met de Werkgroep Participatie af te wegen op welke manier het waardevol is (op welk niveau, of bij welke participatietrajecten) om de paragraaf 'Participatie' in het raadsvoorstel op te nemen.

2.2 Het ontwerp van de adviesnota is nu geënt op het begrip rechtmatigheid

Voor de besluitvorming is met name de rechtmatigheid belangrijk. Onze adviesnota's zijn daarop ingericht. Participatie is geen onderdeel van het begrip rechtmatigheid. Dat zou kunnen betekenen dat meerder kopjes in aanmerking zouden kunnen komen, zoals 'duurzaamheid'.

Door apart een kopje participatie toe te voegen, worden risico's van de keuze van mate van participatie duidelijker. Net als bij communicatie is dit een belangrijk onderdeel in transparantie richting de organisatie en daarbuiten. Dat heeft invloed op houding en gedrag. Als de Omgevingswet en Wet versterking van Participatie op Centraal Niveau in werking treden geven die juridische aanknopingspunten op participatie op te nemen. Een belangrijk aspect, waarvan het belangrijk is dat de organisatie zich daarvan bewust is.

Financiën

De ambitie 'zij-aan-zij' te staan met onze inwoners, ondernemers en partners vraagt om meer capaciteit en middelen. De capaciteit voor adviseurs participatie en het budget voor participatie zijn reeds opgenomen in de programmabegroting. Voor het vaststellen van de visie en de brug zijn daarop geen extra middelen benodigd.

Communicatie

Begin 2024 zal naast de interne kick-off ook het startpunt om naar buiten te treden met onze participatievisie voor inwoners, ondernemers en partners met de visie en alle elementen daaromheen. Daarnaast vormt de visie en de brug de basis van alle participatieprocessen.

Vervolg

We gaan verder in gesprek over de visie en brug en wat onze rollen zijn. Dit doen we ook met de samenleving. Ook gaan we verder met het ontwikkelen van tools, waaronder checklist en afwegingskader en de toolkit om ambtenaren te ondersteunen bij het optimaal vormgeven van het participatieproces. Het college en de raad houden we desgewenst op de hoogte.

- Vaststelling Participatievisie en Participatiebrug - december 2023
- Kick-off - januari 2024
- Toolkit met participatieve instrumenten en gespreksmethodieken klaar – Q1,2024
- Participatiekaart waarop alle (grote) participatietrajecten geïnventariseerd met gemeente als initiator klaar – Q1, 2024

- Q1, 2024 participatie wordt benoemd in de besluitvormingsdocumenten.

Doorlopend:

- Gesprekken met samenleving over projecten en opgaven.
- Implementatie visie en beleid in de organisatie en buiten blijven ophalen en vertellen
- Na 1 jaar evaluatie met verschillende partijen
- Doorlopend adviseren in + experimenten met en onderzoeken van nieuwe vormen van participatie

Bijlagen

Bijlage 1: Roosendaalse Participatievisie en missies

Bijlage 2: Roosendaalse Participatiebrug